

Innledning på Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbunds landsmøte 20. april 1993 om den aktuelle politiske situasjon

Med forbehold om endringer

Statsminister Gro Harlem Brundtland

Å innlede på landsmøtet til Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund er alltid en interessant, men utfordrende oppgave. Dere har samfunnsengasjerte tillitsvalgte som evner å snakke rett ut og formidle det budskap og de interesser medlemmene står for. Det er slik et levende demokrati skal fungere.

De fleste av dere representerer bransjer som i dag kanskje sterkere enn noen blir stilt overfor krevene utfordringer. Mange av dere, og de medlemmer dere tjener, arbeider i bedrifter som har vært eller er utsatt for nedleggelsesspøkelset. Men samtidig representerer dere bransjer som har enorme muligheter, hvis vi utnytter dem på en god måte. Fiskeriministeren sa i forrige uke at han trodde at fiskeriene kan fordoble verdiskapingen på ti til femten år, hvis vi får seriøse investorer inn i næringen. Innenfor næringsmiddelindustrien finnes det også mange muligheter. Selv om det finnes både trusler og farer, er det faktisk mulig at denne næringen kan bidra til økt sysselsetting. Det vil være et viktig bidrag både for å få ned ledigheten og for å øke verdiskapingen.

Dere representerer næringer som stort sett opererer nettopp i spenningsfeltet mellom konkurranse og skjerming. Det vil være helt utenkelig å legge store deler av næringsmiddelindustrien helt åpen for konkurranse. Det er nødvendig med reguleringer. Men det vil ikke tjene våre interesser bare å satse på regulere oss bort fra den økte påvirkning vi uansett får

utenfra. Vi må i økende grad forberede oss på å kunne møte sterkere konkurranse. Spørsmålet er derfor ikke om vi skal åpne oss, men hvordan. Og glem ikke at landet vårt er helt avhengig av eksport. Da må vi også være åpne for konkurranse på hjemmemarkedet.

Dette er ingen ny problemstilling for norsk arbeiderbevegelse. Vi har alltid måttet forholde oss til det som skjer utenfor landets grenser. Vi er et lite land som har store interesser i en mest mulig åpen og fri verdenshandel. Handelshindringer, subsidielkriger og anti-dumpingtiltak vil alltid gå ut over et lite land som vårt.

Det er i en slik sammenheng vi må se på EØS-avtalen og vår søknad om medlemskap i EF. Vi er sterkt avhengig av det Europa vi er en del av. Derfor er vår Europa-politikk en del av vår samlede politikk for å utvikle næringslivet, sikre sysselsettingen og dermed grunnlaget for hele vårt velferdssamfunn.

Jeg vet at denne forsamlingen har en kritisk holdning til både EØS og EF som dere debatterte i går. Denne debatten er viktig, for uansett hvilke grunnholdninger vi måtte ha, så trenger vi debatten om hvordan vi skal ivareta våre interesser i et Europa i forandring - hvordan vi skal skape og sikre varige arbeidsplasser, hvordan vi skal "slå ring om velferden", hvordan vi skal trygge miljøet og hvordan vi skal gi vårt bidrag til fred og samarbeid i et Europa som igjen er blitt urolig.

Vi bør i alle fall kunne enes om at når vi går til forhandlinger, må alle gode krefter gjøre sitt til at Norge får et så godt forhandlingsresultat som mulig, slik dere også vedtok i går. Vi skal arbeide og trekke sammen også etter at EF-saken er avgjort.

I debatten er det de som stadig etterlyser listen med krav om

varige norske unntak. Men vi arbeider ikke med noen slik liste. Og la meg si hvorfor; vi har større ambisjoner. Vi ønsker ikke at norsk virkelighet skal være et unntak i Europa.

EF har forandret seg hver gang nye land er kommet til. Og EF vil forandre seg hvis tre nye nordiske land kommer med. Da vil EF-området øke med 50 prosent i areal, mens befolkningen bare vil øke med 5 prosent. EF vil bli utvidet med land som driver verdiskaping under ofte ganske annerledes naturgitte forhold. EF-kommisjonen skriver i sin vurdering av den norske søknaden at ulemper knyttet til landbruksvirksomhet i arktiske og subarktiske strøk, den lave befolkningstettheten og de høye transportkostnadene representerer nye omstendigheter som ikke er dekket av dagens EF-regler. Vårt mål er å finne løsninger som gjør at vi kan sikre bosettingen og drive jordbruk i hele landet. Og de løsningene skal ikke være unntak, men bli en del av det EF også vi skal være med på å utvikle videre. EF må akseptere at norsk virkelighet er annerledes.

*

Det er nær sammenheng mellom primærnæringene og næringsmiddelindustrien. De er på mange vis i samme båt. Skulle norske jordbruksvarer tape store andeler av hjemmemarkedet, vil industrien stå i fare for å miste sin nærmeste leverandører av råvarer. Og skulle næringsmiddelindustrien, som f.eks. produsentene av pizza og surkål, bli utkonkurrert på det norske markedet - ja da mister også norske bønder en av sine største kunder. Vi må se hele produksjonskjeden fra jord til bord i sammenheng, og dette er en ledesnor for den landsbrukspolitikken Regjeringen fikk bred tilslutning til i Stortinget tidligere i år.

Det er store muligheter for norsk næringsmiddelindustri. Samtidig peker de vurderinger som er gjort av bl.a. FAFO, at det er stort behov for omstillinger. Vi kan ha så gode råvarer vi bare vil, men har vi ikke tilstrekkelig kunnskap i arbeidsstokken og en konkurransedyktig teknologi og produktutvikling som er i bresjen internasjonalt, så vil vi

ikke få uttelling for de naturgitte fortrinn vi har her i landet.

Vi vet også at det er brukt forholdsvis lite penger på forskning og produktutvikling. En NLVF-undersøkelse fra i fjor viste at næringsmiddelindustrien i Sverige, Finland og Danmark bruker om lag fire ganger så mye ressurser på forskning og utvikling som vi gjør i Norge.

I et nært og konstruktivt samarbeid med industrien ser vi derfor nødvendigheten av å øke innsatsen i forskning og utvikling, å tilpasse produksjonskapasiteten og å gjennomføre kostnadseffektive tiltak. Det arbeides derfor med å utvikle noen få, men effektive merkevarekonsepter og å gjennomføre kvalitetsmerking som ledd i en merkevarestrategi.

Vi vil styrke næringsmiddelindustriens konkurransevne ved et tre-leddet opplegg:

For det første gjennom et handlingsprogram som vi til daglig kaller Ren Mat-strategien, som skal stimulere næringen innen den landbruksbaserte matvareproduksjonen til selv å satse på utviklingstiltak.

For det andre gjennom et forskningsprogram for næringsmiddelindustrien i regi av forskningsrådet for bioproduksjon og foredling.

For det tredje gjennom et infrastrukturprogram for å styrke og tilpasse offentlige laboratorietjenester og næringsmiddeltilsyn til økte krav når det gjelder overvåking og dokumentasjon.

NNN har spilt en viktig rolle forut for etablering av forskningsprogrammet for næringsmiddelindustrien og for handlingsprogrammet Ren Mat. Dere er aktivt med i programstyret begge steder og har på den måten vært med på å fremme en nasjonal dugnadsånd for å styrke sysselsettingen.

Dette er den linjen vi må samle oss om for å styrke denne industrien uansett hvilket samarbeid vi velger med Europa - men dette vil også være utgangspunktet for oss når vi nå går til forhandlinger med EF. Vi må gjennom omstillinger, og vi er kommet godt i gang. Vårt landbruk driver under vanskeligere vilkår enn lenger sør i Europa, og vi skal arbeide for ordninger som ivaretar særegne norske behov og gjør det mulig å drive jordbruk i hele landet. Vi skal også arbeide for ordninger som gir norsk næringsmiddelindustri tid og vilkår til nødvendig omstilling.

Norsk fiskerinæring er landets tredje største eksportnæring, dersom vi ser bort fra oljevirkksomheten. I fjor passerte den samlede produksjonsverdien for fiskerinæringen 20 milliarder kroner. Samtidig er potensialet for økt verdiskaping meget stort.

Norsk fiskeeksport er råvarebasert, og bearbeidingsverdien i Norge er forholdsvis lav. For 1991 utgjorde verdien av fersk og frossen ubearbeidet fisk ca halvparten av fiskeeksporten. Dette viser det potensiale vi har for økt verdiskaping.

I tillegg til behovet for tollfritak er det nødvendig å styrke kunnskapen i næringen, få inn flere seriøse investorer og sikre en finansiell ryggrad til å dekke det kapitalbehovet en økt videreforedling vil måtte medføre i investeringer i anlegg og utstyr.

En bred norsk satsing på videreforedling vil kreve betydelig kapitaltiltgang for å modernisere industrien, få inn ny teknologi og heve kompetansen på internasjonal markedsføring. Dette er krevende løft, men vi bør allerede nå la oss inspirere bl.a. av det strategiarbeidet som gjøres på landbrukssektoren.

Det er nødvendig med et sterkere samspill mellom fangstleddet

og foredlingsleddet, slik at norsk fiskerinæring totalt sett framstår som en sikker og pålitelig leverandør i det totale verdensmarkedet. Derfor har vi foretatt endel justeringer i fiskerilovgivningen. Disse justeringene har alle hatt som målsetting å forbedre fiskeindustriens rammevilkår.

Norge er en fiskeripolitisk stormakt, vi har mye å bidra med når det gjelder å styrke det europeiske samarbeid, både når det gjelder forvaltningen av ressursene og organiseringen av markedene. Gjennom aksjonene i Danmark og Tyskland nylig har vi sett hvordan mangelfull regulering av fiske over tid forplanter seg til uro i markedet. Vi har fått se hvor sårbare vi er når slike ulovlige aksjoner stopper adgangen til vårt viktigste marked. Det viser at vi trenger mer samarbeid og bedre kontrollrutiner, ikke bare i hvert enkelt land, men i hele Europa. For å sette det på spissen: Fiskes havet tomt, er det liten trøst at det er skjedd utenfor våre grenser og utenfor de grenser vi har et spesielt ansvar for!

Norsk fiskeindustri og norsk fiske- og fangstnæring hører naturlig sammen. Både på kort og lang sikt må det være slik at norsk fiskeindustri i hovedsak er avtaker for den fisken som fanges av norske fiskere. Da må både fiskerne og foredlingsindustrien ha anledning til tidvis å utnytte de muligheter som ligger i egne landinger i utlandet eller utlendingers landinger i Norge.

Utenlandsk overfiske i Barentshavet skaper naturlig nok reaksjoner i norsk fiskerinæring, og det er av avgjørende betydning å få etablert kontrollordninger i området. Fiskeriministeren har da også tatt dette problemet opp med russiske myndigheter.

Noen hevder at vi burde iverksette begrensende tiltak overfor russiske landinger i Norge. Slike tiltak vil ha en del konsekvenser som vi må vurdere om vi velger å gå til slike

tiltak. Sålenge landingene foregår i redelige og kontrollerte former, er det en fordel for norsk fiskeindustri å få hånd om denne fisken for bearbeiding i Norge. Import av fisk til Norge har da også alltid i hovedsak vært tillatt. Denne linjen har dere i NNN støttet.

Fra sist årsskifte har vi imidlertid innført visse reguleringer på import som skjer i direkte landinger i Norge fra utenlandske fartøy. Dette betyr at kjøperne - og det vil si salgslagene - skal betale de minstepriser som gjelder ved kjøp fra norske fiskere.

Fisk som blir importert uten å ha vært landet direkte fra fiskefartøy, er ikke omfattet av omsetningsordningen til salgslagene og minsteprisene hit gjelder derfor ikke importert fisk. Regjeringen vil nå legge fram for Stortinget et forslag om å gi hjemmel for å fastsette minste importpriser, slik EF også har det.

*

Kampen mot arbeidsledigheten er for Regjeringen og Arbeiderpartiet jobb nummer 1. Ledigheten må ikke få lov til å festne seg. Derfor slår vi oss ikke til ro med problemet, selv om våre sysselsettingsproblemer faktisk er klart mindre enn de våre nordiske naboland sliter med.

Arbeidsledigheten i Norden koster nå koster årlig 200 milliarder kroner; eller mer enn halvparten av et helt norsk statsbudsjett! Bare i dagpenger til ledige brukes det 100 milliarder kroner. Med arbeidsmarkedstiltak og bortfall av skatteinntekter fordobles beløpet.

I februar måned var det i Norden mer enn 1,2 millioner mennesker som sto helt uten arbeid. Legger vi til dem som går på ulike sysselsettingstiltak kommer antallet opp i nesten 1,8 millioer mennesker eller nesten like mange som er sysselsatte

totalt i Norge. I Sverige står 14 prosent utenfor det ordinære arbeidsmarkedet og i Finland hele 19 prosent. Det verste av alt er at det verken i Sverige eller Finland er synlige tegn til noen bedring. Tvert om ventes arbeidsmarkedet å bli enda svakere.

Man kan bli skrekkslagen av mindre. Mer enn noe viser dette at det ikke finnes strake veier ut av arbeidsledigheten. Likevel er vi i en bedre situasjon enn våre naboland. En viktig grunn til at vi i dag er bedre stillet er at vi tok fatt i problemene tidligere. Derfor beskriver da også andre land vår økonomiske utvikling som ganske god, når de vender blikket mot Norge.

Arbeidsledighet er ingen naturkatastrofe. Den er et menneskeskapt problem, og kan derfor også løses av mennesker. Det betyr likevel ikke at det er en enkel oppgave. Flere av de innkomne forslagene til dette landsmøtet argumenterer for at lønnsmoderasjonen må brytes, for å bekjempe ledigheten. Det som kreves for å få hjulene i gang er å bedre kjøpekraften for folk. Til det vil jeg si: Hadde årsaken til ledigheten vært så klar og enkel som det, så hadde vi for lengst gjort det. Men slik er ikke virkeligheten. Jeg vil også minne om at kjøpekraften er økt kraftig de siste årene. Fra 1989 til 1992, nettopp i en periode med lav og fallende prisstigning, økte husholdningenes kjøpekraft med nær 9 prosent. Dette er langt mer enn i noen annen periode de siste 10 årene. Dette viser klart at moderate lønnstillegg i kroner og øre kan gå sammen med klare bedringer i folks privatøkonomi og at høy inflasjon ikke er noen farbar vei ut av landets problemer. For hva er det vi i virkligheten har oppnådd gjennom disse årene?

Jo, det er helt opplagt at innenfor de fleste av våre konkurranseutsatte virksomheter ville vi hatt mindre sysselsetting om vi ikke fått til den klare konkurranseforbedringen som er oppnådd siden 1988. Med høyere

kostnader ville produktene blitt dyrere, og dermed vanskeligere å få solgt på et marked som ikke lar være å spørre hva produktene koster. Bedrifter som må ta de prisene verdensmarkedet setter, ville blitt langt mindre lønnsomme, og ville redusert produksjonen. Den inntektspolitikk fagbevegelsen har stått for de seinere årene, har derfor vært et sentralt bidrag til at sysselsettingssituasjonen ikke er langt vanskeligere.

Det vi har klart er både å stimulere etterspørselen og samtidig iverksette tiltak for å redusere kostnadene i næringslivet. Dette har bidratt til at vi har den laveste prisveksten på 25 år, og at Norge nå har det laveste rentenivået i Norden, godt under den såkalte ECU-renta og nesten nede på nivået for den tyske renta. Bankene nesten kappløper om dagen for å sette ned rentene.

Dette er resultatet av et systematisk politisk arbeid.

Men vår sysselsettingspolitikk består av noe langt mer enn krav til bedret konkurranseevne. Fordi vi har solid utenriksøkonomi og dermed stor handlefrihet, har vi kunnet satse mer enn de fleste andre land på å holde etterspørselen oppe både for private og det offentlige. Isolert sett har vi over de offentlige budsjetter bidratt til å øke den innenlandske etterspørselen etter varer og tjenester tilsvarende hele 7 prosent av nasjonalproduktet for fastlands-Norge. Dette beløper seg til nærmere 40 milliarder kroner. Uten disse tiltakene kunne ledigheten ha vært like høy som andre europeiske land. Til dem som mener vi bør føre en ekspansiv økonomisk politikk er svaret at det bør vi gjøre, og det er også derfor vi gjør det! Vi har gjennomført den sterkeste offentlige etterspørselstimulering av norsk økonomi som noen gang har skjedd. Til dem som krever at vi bør kjøre enda mer ekspansivt er svaret at det vil ikke være riktig - ikke bare fordi underskuddet i statsbudsjettet fort vil bli helt uhåndterlig - men særlig fordi det vil etter hvert forverre sysselsettingen.

Å øke underskuddet på statsbudsjettet som nå er på over 50 milliarder kroner, vil medføre stadig større gjeldsbelastning og høyere renter, som seinere må føre til betydelige og brå tilstramminger, slik Sverige har vært nødt til.

Vi har møtt sterke krav de seinere årene - ikke minst fra fagbevegelsen - om å styre bankene slik at vi får lavere rente. Nå har vi fått lavere rente, selv om vi ikke har gjort dette helt slik enkelte av dem som har stilt de sterkeste kravene om styring har bedt om. Det som gjør at vi kan holde et lavere rentenivå enn de fleste andre land rundt oss, er at vi har en sunn og robust nasjonaløkonomi. Vi har styrket den kostnadmessige konkurranseevnen med 11 prosent, vi har fått et bankvesen som lå nede for telling rimelig på fote igjen, og vi har et næringsliv som har en bedre inntjening enn før. For første gang på flere år ser det ut til at den totale sysselsetting øker igjen. Statistikken viser at til og med industrisysselsettingen er begynt å krype oppover igjen.

Ledighetstallene ved utgangen av mars viste en klar nedgang i forhold til januar og februar, slik de pleier. Like opplagt var det ikke at den sesongkorrigerede ledigheten målt både brutto og netto skulle gå ned. Nedgangen var på drøye tusen personer; et klart skritt i riktig retning. Samtidig har beholdningen av ledige stillinger økt for hver måned i 1993. Dette viser at det nå er noe positivt som er i ferd med å skje på arbeidsmarkedet, selv om problemene fortsatt er store.

Det mest bekymringsfulle er at andelen langtidsledige øker. Økningen i langtidsledigheten viser på en klar måte hvor nødvendig det er med arbeidsmarkedstiltak og opplæring. Regjeringen vil derfor øke tallet på tiltaksplasser, der særlig de langtidsledige og ungdom over 20 år skal prioriteres.

Vår strategi er i det hele tatt å satse på

solidaritetsalternativet. Gjennom en solidarisk og moderat inntektspolitikk skal norsk næringsliv ytterligere forbedre sin konkurransevne, slik at det kan få solgt flere varer og tjenester både i Norge og i utlandet. Vi må redusere overføringene i de offentlige budsjettene til fordel for aktive sysselsettingstiltak. Vi vil bruke mer til utdanning, mer til å bygge ut kommunikasjonene våre med, mer til eldreomsorgen og mer til miljøtiltak.

Det er dette som er solidaritet i vår tid. Vi som har arbeid og trygge inntekter må vise solidaritet med det mindretallet som ikke har.

Men den høye ledigheten er også et internasjonalt fenomen, selv om det er store variasjoner mellom landene. Det har jo sammenheng med at så mye av produksjonen passerer landegrensene og med at kapitalen - og etter hvert også arbeidskraften - blir mer og mer mobil. Særlig er små land avhengige av utviklingen internasjonalt. Vi må huske at Norge eksporterer mellom 40 og 50 prosent av det vi produserer til andre land og vi importerer om lag 40 prosent av det vi bruker.

Behovet for en samordnet innsats mot arbeidsledigheten var bakgrunnen for det initiativet jeg tok overfor statsministrene i EF- og EFTA-landene i november i fjor for å styrke det økonomiske samarbeidet. Dette initiativet ble godt mottatt, og finansminister Sigbjørn Johnsen har fulgt det opp overfor formannskapet i EF og sine kolleger i EFTA-landene. På det første felles møte i Luxembourg i går ble det lagt fram fellestiltak og tiltak i enkeltland som bidrag til å snu den økonomiske utviklingen i Europa.

EF-landene har besluttet å opprette en ekstraordinær låneordning i den Europeiske Investeringsbank på over 40 milliarder kroner og et nytt Europeisk Investeringsfond som kan garantere for opp til 120 - 160 milliarder kroner i

private investeringer. I tillegg kommer nasjonale tiltak i de enkelte EF-land.

De nordiske EFTA-landene iverksetter også prosjekter som har betydning for Europa, som kombinert vei og jernbane over Øresund, omfattende forbedringer av veien fra Oslo til Gøteborg og København og store investeringer i hurtige tog mellom Oslo, Stockholm og København. Også Sveits og Østerrike setter i gang omfattende investeringer i infrastruktur.

I tillegg kommer det nasjonale tiltak i EFTA-landene. For vår del legger vi opp til at investeringene i veiprosjekter av nordisk interesse øker kraftig i 1994-97, det brukes store summer til jernbaneutbygging mellom Oslo og Gardermoen og også øvrig jernbaneutbygging styrkes.

Dette nye europeiske samarbeidet kommer på et tidspunkt da den nye økonomiske politikken i USA er blitt vel mottatt, og uka etter at den japanske regjeringen har lagt fram tiltak for å stimulere økonomien. Også dette bidrar til å bedre mulighetene for oppgang og styrket økonomisk samarbeid i Europa. Forholdene i norsk økonomi ligger nå godt til rette for en oppgang. En gunstig utvikling internasjonalt vil gjøre arbeidet med å få ned ledigheten vesentlig lettere for oss, samtidig som det kan bidra til større stabilitet i Europa.

*

Hvilken rolle spiller så andre politiske partier når det gjelder strategien for å styrke sysselsetting og velferd?

Høyre sier nei til aktiv styring og en sterk offentlig innsats. De ville i stedet skjære ned årets statsbudsjett med 12 milliarder kroner. Det vil kaste flere ut i ledighet og svekke velferden. Men det alvorligste er at partiet vil undergrave grunnlaget for et fortsatt fornuftig samarbeid med fagbevegelsen om inntektspolitikken. Det er dette samarbeidet som har gjort at vi siden 1988 har unngått å kutte ned på folks realinntekt og på velferdsordningene - samtidig som vi

har fått til sterke forbedringer i næringslivets konkurranseevne.

Nå sier Høyre igjen nei til det bidraget Regjeringen vil gi til AFP-ordningen, som var så viktig ved dette inntektsoppgjøret. Og partiet kommer helt sikkert til å angripe sykkelønns-ordningen igjen, når vi skal behandle Revidert nasjonal-budsjett i Stortinget senere i vår. Høyre kan vi ikke regne med i det videre arbeidet for å styrke sysselsettingen og slå ring om velferden!

Kan vi regne med SV ? SV har i flere sammenhenger på Stortinget bidratt til at Regjeringen har fått flertall for vår økonomiske politikk. Men SV har også en lei tendens til å hoppe av, når det virkelig gjelder. SV søttet vårt forslag om å redusere arbeidsgiveravgiften, men stemte mot inndekningsforslaget som gikk på å heve merverdiavgiften.

Vi kan ikke betale alle goder bare ved å bygge en - i stedet for to rullebaner på Gardermoen.

SV deltok i det offentlige sysselsettingsutvalget, men partiet hoppet av når de vanskelige valgene skulle tas, i Kleppe II-utvalget, som skulle foreslå omdisponeringer i overføringene nettopp for å få mer penger til aktive sysselsettingstiltak.

SV sier også nei til investeringer i viktige veiprosjekter. I det programmet partiet vedok på landsmøtet sist helg, er det mange løfter om store reformer. Men partiet ønsker mindre økonomisk vekst - og da vet vi hva resultatet blir. Hovedproblemet de siste årene er jo den svake økonomiske veksten. Vi får ikke råd til mer - men til mindre, når veksten blir mindre.

Det ikke alle som har tatt inn over seg alvoret i at situasjonen på 80- og 90-tallet er fundamentalt forandret. Det er ikke lenger mulig å fjerne den høye ledigheten bare gjennom å skjære ned - slik Høyre vil - eller gjennom å legge på, slik SV vil. Skjærer vi ned, rammer det sysselsettingen. Legger vi

på - kommer vi fort inn i en umulig situasjon hvor all vekst går med til å betale økende renteutgifter. Vi må greie å kombinere en aktiv stat med å redusere kostnadene. Og da kommer vi ikke utenom noen valg som er vanskelige og ubehagelige.

Alle som har opplevd utviklingen siden siste krig, har opplevd en utvikling hvor vi har fått det bedre, år for år. Hver generasjon kunne se framtida i møte i trygghet for at de ville få det enda bedre enn sine foreldre. Slik er det ikke lenger. Den økonomiske krisen vi har hatt - ikke bare i vårt land, men i nesten alle industriland de siste ti-femten årene har endret dette. Vi kan ikke lenger sette vår lit til at den økonomiske veksten skal løse alle dagens problemer. Derfor må vi også se på hvordan vi kan bruke pengene annerledes.

I tillegg må vi ta inn over oss miljøproblemene. Det gir også debatten om framtida en helt ny dimensjon. Vi er den første generasjon som står overfor faren for å undergrave selve livsgrunnlaget for nye generasjoner. Det stiller krav om at vi i vår politikk ikke bare tar hensyn til dem som lever i dag, men også til dem som kommer etter oss. Det gir også solidaritetsbegrepet en ny dimensjon, det må også omfatte de yngste og generasjoner som ennå ikke er født.

Vi kommer derfor ikke utenom at vi må omstille og omfordele, og det er alltid en smertefull prosess. Særlig fordi det i et samfunn hvor levestandarden er så jevnt fordelt, kreves det at vi alle må være med og bidra, hvis vi skal lykkes.

Det er denne utfordringen vi stort sett kontinuerlig har stått overfor siden vi overtok regjeringsmakten i 1986. Den opprydding som var nødvendig etter problemene som oppstod i norsk økonomi midt på 80-tallet, har berørt oss alle. Arbeiderpartiets regjeringer har lagt vekt på at alle skulle være med på å ta byrdene med den omstilling som var nødvendig, for å forhindre at problemene skulle bli enda større.

Mange har så lett for å trekke ut en og en bit av alt vi har gjort og kritisere det, uten å se hvordan tingene henger sammen. Ta ett eksempel: Det er flere som har kritisert oss for de redningsoperasjoner vi har foretatt overfor norske banker. Men hva hadde skjedd om staten ikke hadde gått inn med midler og styringstiltak? Da ville bankene gått overende. Tusenvis av arbeidsplasser, sparere og låntakere ville blitt direkte rammet. Når Regjeringen gikk inn og opprettet Statens Banksikringsfond var det slett ikke for å redde eierne av de private bankene. De har faktisk tapt det de eide. Men det var nødvendig for å forhindre at store deler av det private bankvesen gikk konkurs, noe som ville fått dramatiske følger for alle som har innskudd og lån i disse bankene og for hele norsk økonomi. Det er bankenes brukere, vanlige folk og næringslivet, som på denne måten har fått hjelp, ikke aksjeeierne.

Men - vi har ikke bare ryddet opp, perioden fra 1986 til i dag er en av de rikeste reformperiodene i norsk historie.

Vi har i denne perioden gjennomført historiens største barnehageutbygging. I første halvdel av 80-tallet ble det bygget 3-4000 nye barnehageplasser i året. I fjor ble det bygget mer enn 19.000 nye barnehageplasser - og vi er på god vei mot målet om full barnehagedekning.

Fra 1. april i år er foreldrepermisjonen utvidet til ett år. I 1986 var den på 18 uker - som den var også i 1981! Det vil bli gjennomført en reform som gir småbarnsforeldre adgang til å ta deler av foreldrepermisjonen ut i form av kortere daglig arbeidstid.

Vi har sammen med fagbevegelsen innført den nye førtidspensjonsordningen (AFP), og vi har unngått angrepene fra andre partier på sykelønnsordningen.

Kommunenes inntekter er styrket med nesten 15% reelt sett siden 1988. Det er satset milliarder ekstra på utbyggingen av veier og jernbane og på miljøtiltak.

Listen kunne gjøres mye lenger - vi har lagt fram et

politisk regnskap for de første 700 dagene (Heftet) og vi har også lagt fram et eget regnskap for saker fagbevegelsen er spesielt opptatt av. Når vi skal gjøre en ny oppsummering i sommer, vil listene bli enda mer omfattende.

Det er en slik linje vi vil fortsette. Det er systematisk og langsiktig arbeid som fører fram. Men Arbeiderpartiet kan ikke dra lasset alene. En aktiv fagbevegelse er en god støtte. Og vi må ha andre partier med oss; for det er fortsatt slik at det er gjennom flertallsvedtak i Stortinget at mulighetene for å sette politikken ut i livet finnes.

Avslutning

"Slå ring om velferden" er mottoet for den kommende LO-kongressen. Det er et godt motto. Velferdssamfunnet er ikke blitt til en gang for alltid. Den kampen må kjempes på ny og på ny. Vi kan ikke ta for gitt at det er politisk vilje til å ta vare på det velferdssamfunn vi har i dag. Husk at det bare er ti år siden vi opplevde sterke angrep på viktige deler av velferdsordningene, på den sosiale boligpolitikken og på det offentliges ansvar for helsevesenet. Vi sto overfor en reell trussel om større privatisering. I dag møter vi igjen et Høyre som vil svekke fellesskapets ansvar på viktige områder.

Nå er det barneomsorgen Høyres privatiseringsframstøt retter seg mot. Forslaget om å ta bort statsstøtten til barnehagene og i stedet gi såkalt kontantstøtte, kan høres besnærende ut. Ingen sier nei til en enda større postanvisning med barnetrygd fra staten. Men resultatet blir jo at barnehagene blir så dyre, at den valgfriheten Høyre snakker om ikke blir reell for mange.

Dette er ett blant mange eksempler på at høstens stortingsvalg først og fremst blir et valg som vil dreie seg om velferdsstatens og velferdssamfunnets videre utvikling. Arbeiderpartiet vil slå ring om velferdssamfunnet. Den oppgaven trenger vi hjelp til. Vi trenger fagbevegelsen i den

viktige valgkampen vi nå går inn i. Vi trenger dere som er fagorganiserte i hele den debatten. Vi må få fram ute på arbeidsplassene, i lokalmiljøene og i foreningslivet at velferdssamfunnet ikke er noen selvfølge. Vi trenger det faglig-politiske samarbeidet for i fellesskap å kunne forme samfunnet. Det er derfor vi trenger hverandre.